

A f h a n d l i n g

- om 1) Forfskiellige Slags Fyldings-Been (offa supernumeraria).
 2) Sømmenes (futurarum) Dannelse og Beskaffenhed,
 med flere Merkværdigheder ved Beenene
 paa Hoved-Skaalen.

af
 Etatsraad C. F. Rottbøll.

Sect. I.

Foruden de Been, som fra Arilds Tid ere regnte til Hoved-Skaalen, have de seener Tidder fundet andre meget smerre end de første og det paa forfskiellige Steder; da disse, som af Skribenterne have faaet forfskiellige Navne, saa som Ossa triquetra, lambdoidea, Wormiana, supernumeraria, futurarum, ikke udi alle Stykker komme overeens, synes mig det rigtigst at hensefore dem til forfskiellige Slægter; som, da de alle derudi ligne hinanden, at de baade ere over det sædvanlige Talt, og udfylde visse Gab og Aabninger, som uden dem ei vare fyldte, kunne bringes under een Klasse, og paa latin belegges med Navn af Ossa supernumeraria for den første, og paa dansk med Navn af Fyldings-Been formedelst sidste Egenskab.

Sect. II.

Den første Slægt herunder er Tilgifts- eller Tillegs-Been, ossium additamenta eller complementa, det er saadanne til een af Sømmene stæ-

dende Been-Stykker, som ved en usædvanlig Søm er feiet til et Been, som var, uden den Tiløgning, bleven usuldfkommen; saaledes mangler ofte den øverste Vinkel af Nakke-Beenet, og dets Mangel opfyldt ved eet eller flere Been-Stykker, som fra de ældste Tider have faaet Navn af *Ossa triquetra*. Saaledes savnes tit heele Manden af Nakke-Beenet, meere sjelden af Tinding-Beenet, som paa begge Steder opfyldes ved eet eller flere ved samme tilsatte Been-Stykker. Undertiden er Mangelen allene i een af Pladerne, da den anden er suldfkommen. Disse Been kunne være store eller smaa, enkelte og særskildte; eller sammenklyngede; igiennemtrængende eller udi een af Pladerne allene.

Sect. III.

Den anden Slægt er Semme-Been af Albino kaldet *Ossa futurum*; De stemme over ens med de forrige deri, at de støde til Semmene og opfylde Mangler, men skille sig fra dem ved det, at de stoppe saadanne Gab ei udi eet, men tvende eller og flere imodsatte Been, saa at de ere tilfældes i det mindste for 2 Been. Herhen høre de adskillige Been, som findes i Vinkel-Semmen, af vores Worm kaldet *ossa lambdoidea*, af andre efter ham *ossa wormiana*; herhen høre og tvende ved Pavio aftegnede Been i Puiile-Semmen, og andre foruden disse, af ham anmeldte; iligemaade alle Been i de andre ægte eller uægte Semme, som opfylde fællede Lucker i flere til hinanden stødende Been. De ere som forrige Slægt store eller smaa, eensomme eller særskildte, eller samlede; flette eller tallede efter Semmenes Natur; igiennemtrængende, eller allene formeerede af een Plade, med flere Forandringer. De betydeligste af disse Been ere *Wormiana*, som findes i Vinkel-Semmen, og af ham vidtløftig i hans Epist. Tom. 2. pag. 667 og 711 ere beskrevne; han fandt trende paa begge Siderne af Semmen først 1628, siden udi andre Been-Hoveder, skiller dem selv fra den første Slægt, de saa kaldede *ossa triquetra* og øvrige *ossa*, som ere complementa til andre Been, saaledes som de ogsaa bleve skildte fra samme af Albin i hans sidste Bog om *Sceletum*; de derfor som blandede disse Been med *ossa triquetra*, for at fradomme vores Worm deres Opfindelse, gjøre baade Sagen selv og ham Uret, da det er sandsynligt, at alt hvad som findes hos Hippocrates, Eustachius, Bauhinus, Andernachius

chius &c. om Sutaris multiplicatis & multiformibus og ossibus triquetris, bør henføres til den første og ikke til denne Slægt. Den, som efter mine Tanker kan paastaae at deele Opfindelsens Ære med vores Worm, er P. Pau, som saavel i sine Primitiæ anatomica, som i sine Commentarier over Hippocratis Liber de vulneribus capitis taler om dem, og paa første Sted, hvor han har leveret en Afbildning af tvende, som sidde imellem Æsse-Beenene, saaledes: Illud porro a me observatum, frequentius hisce quam aliis calvaria accidere ossibus, ea uti parte, qua Occipitis os attingunt, peculiaria se ostendunt officula suis futurulis circumscripta, quæ dubitas, num ad bregmatis num vero ad occipitis pertineant ossa; hvilke sidste Ord viise, uden at lade nogen Tvivl, at han har meent dette Slags Been; hvorfor og vores Bartholin anfører i sin Anatomie, hvor Worms Beskrivelse er indrykket efter Brevet af 6 April 1643, vel denne store Mand som Opfindere, men legger dog dette til, at de ikkun af saa ere seete, ved hvilke saa han vist forstaaer Pau og maaskee Riolan tillige, den Tids berømteste Anatomister, hvilken sidste i hans Anthropographie nævner nogle Somme-Been over Borte-Berten, hvilke maa være de nederste af dem, som af vores Worm i hans Epistler ere anførte. Overalt kan man si, at omendskiondt Pau og Riolan saa usælselig have herert disse Been, saa ere de dog af vores Landsmand saa fuldstændig beskrevne i Henseende til Sted, Tall, Figur, Omkreds, Størrelse, Forhold paa den inderste og yderste Flade, at Efterkommerne, som indtil vore Tider have fundet lidet at legge til hans Beskrivelser og Dplysning, have paaflionnet hans Fortieneste ved at opkalde Beenene efter ham, som Opfindere, hvorfor han vel og, ovenanførte uagtet, kan antages, naar vi sette, at han ligesaa lidet har vidst om det Vink, som de andre, da berømte Mænd, havde givet derom, som den ældere Caspar Bartholin, hvilken, da de ham bleve viiste paa den Beenrad, som han selv havde laant Worm til sine Forelæsninger, undredes over, at disse Been hverken af ham eller andre tilforn vare bemærkede. (Epist. Worm. Tom. II. p. 667.) Opfinderen selv indskrænkede dem allene til Vinkel-Sommen, men Bartholin, som strax indførte dem i sin Anatomie, bemærkede dem i de tvende andre ægte, og desuden i Skiel-Sommen (sutura squamosa). Ruysch har ligeledes seet dem i disse Somme, og desuden i Fley-Sommen (sutura sphenoidali). Winslow,

Bertin og andre have og bemærket dem, saavel i Sømmene, som Hoved-Beene giøre med Ansigts-Beene, som og udi dem, som disse giøre imellem sig selv indbyrdes. Sidste Skribentere have tillagt, at de undertiden allene sees paa een af Pladerne, og ei paa den anden, hvilket ligesaa lidet er at undre over i de Sømme, som dække hinanden, saasom Skæl-Sømmen og den nederste Deel af Kron-Sømmen, hvor det for Bygningens Skuld ikke kan være anderledes, som dette, at deres Merker ved Alderen findes udslettede paa den inderste Side, hvilket hændes alle Sømmene; men at det, som oftest tildrager sig med disse Been, at deres Skielnings-Merker ere tydelige inden til, naar de findes indstuttede uden paa Hoved-Skaalen, er meere mærkværdig. Waade Hunauld (Memoires de l'Academie des sciences 1730.) og Bertin (i sin Osteologie) tilskrive sig først at have gjort denne Opdagelse, men Opfinderen og hans Brevverlere Th. Bartholin have begge bemærket dette, som en særdeles Egenskab ved dette Slags Been, og da førstes Brev til sidste, skrevet fra Kiøbenhavn til Padua den 6te April 1643. indeholder den første omstændelige Beretning om disse Been, vil jeg, for at vise hvor lidet Efterkommerne have tillagt, her indføre det: Epistolæ Wormii Tom. II. DCXCII. Anno 1628. Cum frequenti auditorum coronæ ossa sceleti humani demonstrarem atque exponerem; in ipsa futura lambdoidea officula sex inveni, quæ utrumque tabulatum cranii perforabant, a nemine, quod sciam, ante animadversa. Diversissima enim sunt ab iis, in quæ os ipsum quandoque dispescitur; quod futura lambdoidea circumscribitur, triquetra quibusdam dictis tria in dextro totidem in sinistro ejus exstant ductu, magnitudine, figura & situ discrepantia. Infimum ad processum mammillarem conspicitur, medium paulo superius, vix dimidii digiti intervallo, tertium aliquanto longius a secundo distat. Figura sunt varia, triquetra, oblonga, ovalia. In sinistro ductu omnia majora apparent, quam in dextro. Maximum ungvem pollicis non excedit. *In concava cranii superficie distincte magis quam in convexa apparent*, quocirca ablata calvaria melius observantur. Ut omnia sint clariora, Iconem addo: A. portio est futuræ sagittalis. B. futura lambdoidea. C. Sectio serra facta. D. primum os sinistri ductus. E. secun-

secundum. F. tertium. G. primum dextri ductus. H. secundum. I. tertium. K. magnum cranii foramen, per quod medulla in spinam descendit. LL. Processus mamillares. Dissimulare interim hic nequeo, in diversis craniis, tam numero, quam magnitudine & figura, item situ variare hæc officula. Dum hæc scribo, mihi ad manum sunt quinque crania; quorum duo futuram sagittalem per os frontis in nasum usque protendunt. Horum alterum quatuor saltim istorum officulorum ostentat, atque ex iis unum in ipsa junctura sagittalis cum lambdoidea, quo in loco triquetrum dictum conspici solet: in altero vero duo saltim extant, eaque in dextro ductu tantum. Verum hæc crania integra erant: si calvariam auferre licuisset, *forsan plura ostendisset interior superficies*. Sed cum naturam in ossibus majoribus, futuris ipsis, & aliis humani corporis partibus varie ludere videamus; quid mirum si in hisce antiquum obtineat? Dette maae være nok om de store Somme-Been.

Se&t. IV.

De smaa af denne Slægt ere tynde som en Skorpe, og derfor ei iglennem trængende; de sidde hist og her eensomme og ligesom stræede, da de gemeentlig ere større og førere, men de sidde og paa visse og mestendeels bestemte Steder i Sommer: sammenklungede i smukke Roser, og giøre en Plexus eller Beenforvikling, lignende nogenledes de Forviklinger og Plexus, som Nerverne og Blodaarerne giøre paa visse Steder, og kunne derfor fortjene at kaldes Plexus ossi futurarum; de bestaae i den Hald af utallige smaa krogede, vinklede, nyredannede, aflange, runde, udhulede, maanedannede, halv cirkelrunde ic. Been. Som Worms Been sidde mestendeels allene i Vinkel-Sommene, saa ere disse Forviklinger eller Plexus, endskjant de fra andre Somme ikke ere udelukte, smukkest og stærst i den mellemste Deel af hver Side paa Kron-Sommen a). Jeg finder ingen Spor af dem hos de ældre Skribentere; Kunstneren synes at have

Pl 3

nd.

a) 1ste Table Fig. 2. E. E.

udtrykket dem i Pats Figur pag. 48. udi hans Primitia; Laurentii Sutura, hvorom han skriver (Side 67. udi hans Anatomie in folio): quod referant varios littoris angulos & multiformes Geographorum lineas in contractiori tabella descriptas, kunne vel drages derhen, men passe sig bedre paa alle ægte Somme, som gaae udi adskillige og meget foranderlige Bugter ligesom Grendse-Linierne paa Landkortene. Vores store Th. Bartholin har først fort men tydelig, og i Henseende til hans Hensigt fuldstændig nok, meldt om dem udi hans Anatomie (Side 705.) saaledes: nonnullæ suturæ infinita oscicula rotunda arenarum in modum gyro involuto complectuntur; Skulle de derfor bære Opfinderens Navn, maatte disse Forviklinger kaldes de Bartholiniske. Efter ham ere de ganske komne i Forghlemmelse, og det er gaaet dem, som de af Arantio i de store Pulsaaerers Klapper opsundne smaa Knuder, hvorpaa ingen efter ham tænkte; men som disse, da de af Morgagne bleve fornyede, siden af følgende Skribentere stedse ere bleve anførte: saa vilde jeg og gierne ønske disse Bartholiniske Forviklinger samme Skiebne efter min Erindring. Til denne Art af Been kunne og maaffke henføres de smaa tynde Beenkliter, som sidde midt i visse flette gabende Somme, som de lukke, uden at høre til nogen af de paastedende Been, jeg har seet nogle saadanne i Winkel-Sommens Tiløgning (aditamento futuræ lambdoidea).

SECT. V.

Det tredie Slags af Fyldings-Been, veed jeg ei, af nogen for at være bemærket; det bestaaer igien af forskjellige Arter:

Den første indbefatter Been, som sidde i et andet Been, hvilket nu for Tiden er heelt, men forhen ved en Søm har været kløvet; saadan et har jeg fundet over Næsen i Hovedet No. III., og nok et trekantet udi et andet Hoved, som ei findes iblant de beskrevne.

Den anden indeholder smaa Beenplader i naturlige og sædvanlige Sprekker paaet Been; Leede-Sprekken (Fissura articularis) i Linding-Beenet giver herpaa Exempel, hvor smaa Been-Splittet, som udfyldte den, nesten aldrig sæynes.

Den

Den tredie Art indbefatter smaa Beenfugler, som Gryn eller Knappe-naals Hoveder; de udfylde nogle Sprekker og Hulheder, som jeg har fundet udi Been-Vorten, lignende det grynede Kied, som udflyder af Saar der be-gynde at læges; det synes at Sprekkerne ere foraaufagede, ved det, at Been-Vorten fra 2 modsatte Sider haver medt hinanden.

Den fjerde udgier nogle smaa tynde, runde, aflange, trekantede *ic.* Beenplader, som jeg hist og her paa den inderste Vandbeens Side har seet inden for Sømmen, som Skienpletter, der udfylde nogle smaa flakke Udhuulninger, hvilke ellers havde blevet forpølse; disse har jeg allene seet i en Hovedpande No. VI. Hertil henfører jeg:

For det femte 1 til 2 smaa Beenplader, som inden i Hovedskaalen dekke Nabningen for Hiernens store Pulsaaer, hvilke ere af Riolan, som først har beskrevet dem, holdte for Linse-Been (ossa sesamoidea).

SECT. VI.

Sømmenes (Suturarum) Klasser, Inddeeling, og andre noksom bekiendte Egenfaber vil jeg for største Deelen forbigaae, og allene bemerke de Egenfaber, som udgiøre deres Hoved-Character; de Merker, hvorved den eene skiller sig fra den anden; enhver Bygning paa forskjellige Steder; Forhold i Henseende til de nys ommeldte Been-Arter, og Bane, tidligere eller sit-digere at forvoxe.

SECT. VII.

Kron-Sømmen begynder fra Pile-Sømmens forreste Ende, og gaaer ned udi 2de Grene paa begge Sider, indtil den stoder paa Floi-Sømmene. Paa en Tommes Afstand eller noget længere fra Pile-Sømmen er den sædvanlig enkelt, kort-tandet og ligesom sin save; derfra bliver Tænderne længere og mere sammen-satte, undertiden greete og indviklede i hinanden paa forskjellige Maader, ud-giørende en Kniplings-Søm (Suturam cancellatam) eller og hese Sømmen
bestrees

256 R. Afhandling om forskjellige Slags Fylbings-Been ic.

bestræes paa begge Sider med Noser og Klynger af de smaa Bartholiniske Been, som tilforn ere beskrevne, hvilke fornemmelig i denne Søm og paa dette Sted have deres Sæde; De fortiene vist at bemerkes, at de ikke, mistagne for Folger af udvortes Vold, enten skulle forlede til uden Nytte at anlægge Boreren hos levende, eller at behyrde de ulykkelige Voldsmand over Skyld og Brode, som maatte urettelig fortænkes for at have frembragt dem paa døde. Iblant de mange smaa Been ere der undertiden nogle af større Indhold, end de øvrige, som jeg haver fundet, at sidde nederst og slutte Troppen; Noget lidet oven eller neden for Merket af Lindings-Musen, hvor denne Bygning ophører, afløst af den tredie og sidste Afvoerling af Kron-Sømmen, som endes i en slet Søm, vel undertiden bugtet, men stedse uden Takker og Tænder, hvilken Deel som oftest tilig forvoxer.

Denne Søm har jeg seet nesten fra Begyndelsen afstakket og greenet; jeg har seet dens middelfste Deel enkelt og allene noget lang-tandet; jeg har seet Sømmen udi eet Hoved fast allene bugtet og tillige smaa-tandet; men at slutte af de Hoveder som mig ere forekomne, er den første af mig anserte Bygning den sædvanligste, eller i det mindste saa ofte indtreffende, at den ikke bør være ubekendt.

Hr. Ruysch melder i sit Catalogus Rariorum (Tom. I. pag. 115.) om et os wormianum i Kron-Sømmen, som har været det største af alle de han har seet, pag. 116. om adskillige smaa Been i samme Søm, med et særdeles stort imellem sig; det er uvist, da han hverken har bestemt det første eller de sidste Sted, om disse smaa Been have været de smaa Bartholiniske sammenklyngede, som have havt saadant et stort imellem sig, eller om alle de af Ruysch anserte have været af det Slags, hvorom siden skal meldes ved Skjal-Sømmen.

SECT. VIII.

Vile-Sømmen er af de 3 ægte den mindst sammensatte, den løber fra Winkel til Kron-Sømmen, sædvanlig paa begge Sider kort-tandet; en Tomme fra dens Begyndelse taber den imellem Iffehullerne sine Tænder, og forvandles i en slet og bugtet Linie, hvilken findes her oftest paa en Tommes Længde eller noget

noget mere sammenvoret, naar alle øvrige Somme ere tydelige; derefter bliver Tænderne mere ulige, lange, smalle, spidse, jevne, blandede med korte, brede, buttede, takkede, og hist og her blandede med det Slags Tænder, som Kunstnerne kalde Svale-Skårter.

Denne Søm har jeg ogsaa seet uden Tænder, flat og allene bugtet; jeg har seet dem med lange, spidse og flatte Tænder overalt, og fast allene afbrudt og udslettet et par Tommer imellem Isehullerne. Paa Hovedet No. VII. vare de 2 forreste Parter giorte af greenede og knusede Tænder, som ligne de Chinesiske Charakterer, med mindre Been-Klynger, end de, som i Kron-Sommen ere anførte, og nogle enkelte Been imellem sig, som syntes at være Levninger af forvorne Stykker af Greenene; den bageste Deel var sammenvoret imellem Hullernes Sted uden Spor; bag disse med Merke, at den havde og her været greenet, eller i det mindste takket.

I denne Søm findes undertiden Been af betydelig Størrelse, hvis sædvanligste Sted er ved begge dens Ender; af dette Slags findes et paa den Hoved-Skaal No. II. ved Enden af Vinkel-Sommen, og et andet paa samme ved Kron-Sommens Beskyttelse. Paa begge Steder har vores Bartholin paa et og samme Hoved fundet saadanne Been. Pau har i sine Primitivæ anatomica leyeret Aftegning paa tvende saadanne Been i det bageste Stykke. Udi Ruyschii Samlinger findes ingen Been i Piile-Sommen. Albin har anført et bag ndi samme. Bertin et firkantet foran ved Fontanelen. Foruden disse, som ere af samme Slags og Størrelse med de Wormiske, har jeg fundet smaa Been-Plader, af adskillig Skikkelse, stroede imellem, og ved Siderne af Somme-Randerne, som ere af det Slags, hvorom forhen er talt.

Piile-Sommen endes hos voksne sædvanlig ved Kron-Sommen, hos Børn bliver den ved at deele Pande-Beenet, og ophører først ved Roden af Næsen, denne Deel af Sommen forvorer sædvanlig tidlig, silbøgst inden det 7de Aar, men hos nogle bliver den ved. Udi Been-Hovedet No. II. er en stor Forhoining paa en Tommes Længde og Bredde i Pande-Beenets Sammensøining med begge Ise-Beenene, som efter alv Formodning er et Spor af et Somme-

me-Been, hvor Piile-Semmen ophører, som foran samme begynder paa nye smaatandet til Enden over Næsen, hvor Samme-Lænderne bliver større. Over Næsen troer jeg at denne Sem sidst forvorer, da paa det gamle Hoved No. III. de sammenvorne Samme-Lænder endnu sees radviis lagde, som 2de Samme-Been; og udi et andet yngre Hoved er af mig fundet et lidet trekantet Samme-Been; foruden at paa forskjellige Hoveder, der ellers overalt ere sammenvorne uden mindste Merke, her sees Merker af de gamle Lænder, hvilket og Albin har anmerket paa det Hoved, som af ham er besørgt aftegnet og siden beskrevet.

Den egentlige Piile-Sem forvorer snarere end nogle af de andre to. Eustachius, som holdte det for et Mirakel at see et Hoved uden Kron- og Winkel-Sem, anfører, at han offentlig paa engang har viist 15 Hoveder, hvor der ikke var mindste Spor til denne, da de andre vare tydelige og smukke. Petit anfører i Palfins Anatomie, at han har fundet den forvoren hos et Barn paa 6 Aar, og hos alle som vare noget til Alders. Ruysch, Albin og andre bekræfte det samme. Forvoringen begynder allerførst imellem Iffe-Hullerne, og sidst fuldføres den ved Kron-Semmen. Hvorfor Pande-Semmen først vorer sammen, og derefter den øvrige Piile-Sem oftere og tidligere end de andre Semmen, som gaae tvært over Hovedet? Hvorfor Stykket af samme Sem, som er imellem Iffe-Hullerne, bestandig tilgroer før end det øvrige? ere Spørgsmaale, som lettere gøres end besvares.

Seet. IX.

Winkel-Semmen er af alle, for sin Foranderlighed, meest merkvaerdig. Herudi findes de Samme-Been, som egentlig bære Navn af vores Worm, ikke saa bestemte udi Tal og Stæde, som han selv først foregav, men siden efter senere Undersøgelse strafaldt; de savnes uden Imødsigelse ofte, og findes andre Tider efter Ruyschii Vidnesbyrd udi saa stort Antal, at de giøre Semmen dobbelt med mangfoldige andre Forandringer; de findes ikke allene udi den virkelige Winkel-Sem, men endog udi de tvende Greene, hvortil den til Slutning deeler sig, fornemmeligt den forreste over Been-Borten, som ansees for en Tilsetning

ætning til Skiel-Sommen (additamentum futuræ squamosæ), hvor Riolan ogsaa har bemærket dem. Iblandt flere, som jeg tit har fundet paa dette Sted, har jeg oftest seet et firkantet lige i Vinkelen imellem den skielledede (pars squamosa) og vortede Deel (pars mamillaris) af Linding-Beenet, som jeg troer at være det nederste af de tre, som af Worm paa hver Side ere bemærkede. Naar og hvor disse Been savnes, pleier den øverste Deel af Sommen at være besat med enkelte, korte, runde, skurede, brede, svalestærkede Tænder. Udi den nederste halve Deel, naar den er frie for Somme-Been, hersker enten Been-Forviklinger eller en Kniplings-Som, dannet af krusede, greenede, og udi hinanden indviklede Tænder, som jeg har fundet smukkest paa dette Sted, og gjør det Slags Somme, om hvilke Th. Bartholin saaledes skriver: quibusdam dentes mirè inter se contexti lateqve invicem implexi (pag. 705). Iblandt Tændernes Forviklinger sidde undertiden smaa Been, af adskillig Form og Størrelse, lignende de, som sidde i Kron-Sommen, forhen beskrevne Forviklinger, alleneste at de ere tykkere og sammensatte af en Deel af Mellemsoeret tilligemed den yderste Plade. Denne kniplede Vngning fortsettes og i de nys ommeldte Greene, besynderlig den som gaar over Been-Vorten (processum mastoideum).

SECT. X.

Foruden denne Som findes ved Nakke-Beenet usædvanlige og for Haand-Lægerne betydelige Somme; tit deeles den øverste Spidse fra det øvrige ved en Løer-Som, som indslutter et stor eller 2 mindre Been, som igiën ved en Som imellem sig ere adskildte, som af Eustachius, Bauhin og andre ældre Anatomister for længe siden er bemærket; ei sielden er Vinkel-Sommen dobbelt, besattende snart et stort, snart flere mindre, ved smaa Somme igiën adskildte, Been imellem sig, som af Riolan, Bartholin, Petit hos Palsin, Albin og andre findes antegnet; desuden er et Sted over det store Hull, hvor Beenet i Ungdommen har været adskildt ved Mellem-Bruske, og endnu et andet Sted høiere oppe, tvært over for den store Knub, hvor der har været Sprekker i Beenet udi samme Alder, som med Tiden ofte forvandles til Somme, de indtage i et fløvt Strøg allene en halv Tomme, eller noget meere, af Beenet fra Randen,

hvilket af Albin, først i hans Osteogenie, og siden i hans Bog de Sceleto er anført; det af mig under No. II. beskrevne Hoved har 4 saadanne usædvanlige Somme, som let kunne mistages for Brud og Virkninger af udvortes Bold.

Med Alderen forvorer denne saavel som Kron-Sommen, dog sildigere end Piile-Sommen; jeg har seet gamle Hoveder, hvorpaa de alle 3 vare forvorne, og jeg har et for mig, som ei er gammelt, hvor den underste Deel af Kron-Sommen, den øverste af Winkel-Sommen og den bageste af Piile-Sommen ere forvorne.

Sect. XI.

Vesalius, Sylvius og andre af de ældre, have foregivet, sig at have seet Hoveder, hvor Piile-Sommen deelede Nakke-Beenet til det store Hull; mange nægte dette ganske, andre tilstaae at Sommen vel kan gaae til Midten af Nakke-Beenet, men ei længere; hvilket synes rettest, thi da der er en stor Sprelle i spæde Been, som gaaer fra Nakke-Beenets øverste Spidse til den store Beenknub, men ikke videre, synes mig det ligesaa rimeligt, at samme, som de nest forhen ommeldte, med Tiden kan forvandles til en Sem, hvilken da maatte endes paa det Sted, som var den yderste Grændse for Sprellen.

Sect. XII.

Wores Bartholin, og efter ham Ruysch i sit Catalogus Rariorum, have allerede bemærket af disse smaa Been i Skjal- eller Linding-Sommen; flere og merkeligere kunne vel ikke været seete, end de to, som paa den venstre Side af Hovedet No. I. af mig strax skulle beskrives: b) Foruden en Liden Underbrydelse i Midten giøre de Skjal-Sommen dobbelt, hvilket jeg ikke veed af nogen, uden Monroe pag. 69. og Ruysch, at være bemærket, sidst anfører pag. 116. Fig. I. et Hoved, hvis Skjal-Som nest. n var dobbelt, uden at tale om Størrelsen og Tallet af Beenene, som vare imellem begge Somme;

Foran

1) Tavle 1ste, Figur 1ste G. F.

Foran udi denne Som, hvor den støder sammen med Kron- og Floi-Sommen, er af Petit hos Palsin, og siden af Albin, anført, at der undertiden findes et lidet Been; foruden de Been, foran i Skiel-Sømmene paa begge Sider udi Hovedet No. I., som ere af onmeldte Slags, sees i det af mig beskrevne Hoved No. II. paa hver af Siderne 5 ulige Been c), hvoraf de største ere større end mange Wormske, de viise, hvor let det er, at tage en medfødt Dannelse for en paaført Vold, og hvor nyttigt det er, med den almindelige Bygning tillige at kiende dens betydeligste Afvigelser, for derved at undgaae Feil-Greb i en Kunst, hvor der findes saa mange Anstød. Mindre Been i Skiel-Sommen viise og No. I. og II. Exempler paa, saa at intet Sted er i disse Somme, hvori de jo kunne formodes.

Sect. XIII.

Udi Floi-Sommen, hvor den støder til Bakke-Beenet og Pande-Beenet, for at giøre Die-Hulerne, ere af mig paa begge Sider beskrevne ved Hovedet No. I. og IV. Fyldings-Been, som svare til de af Ruischio, udi futura secunda mendosa, som usædvanlige anmerkede.

Sect. XIV.

Desuden har jeg seet smaa tynde Been-Plader eller Splitter i følgende Somme, som jeg anfører efter Monroes Navne: Udi Lvær-Sommen imellem Næse- og Pande-Beenene No. III.; imellem Pande-Beenet og de smaa Ringer No. II.; imellem den yderste Die-Vinkel og Pande-Beenet og den øverste Green af Bakke-Beenet No. VII.; paa adskillige Steder i Die-Hulene imellem Papir- og Floi-Beenet No. I.; imellem første Pande- og Laare-Beenet ved Laare-Sommen No. III. og VI.; imellem Dver-Kiøven og Bakke-Beenet i den inderste Die-Som No. I. og IV.

Sect. XV.

Jeg har ikke seet nogen endnu i Næse=Semmene; ikke udi den yderste Die=Som eller Læbe=Semmen (Sutura mystachiali); ei heller i nogen af Gane=Semmene.

Sect. XVI.

Disse Anmerkninger over Semmene, som ikke saa omstændelig kunne ventes i anatomiske Bøger, der afhandle heele Been=Læren, har jeg samlet, ved at betragte og sammenligne adskillige Hoveder, hvis Semmes Beskrivelser jeg strax herefter vil anføre, paa det at mine heraf dragne Slutninger ved andres Jagttagelser, som have Lyst til samme Arbeider, kunne indskrænkes, udviides, forbedres og rettes. Da jeg ikke eier nogen særdeles Afhandling om Semmene, veed jeg ikke om nogen er faldet paa at betragte dem fra samme Synspunkt som jeg; Er det skeet, overlader jeg Forfatteren villig Æren at være den første, forsikket, at Videnskaben intet taber ved det, at dens Partier af forskjellige dyrkes.

Sect. XVII.

No. I. Det første Hoved er af et Barn paa ti eller tolv Aar. Lidet kortere end en Tomme fra Nakke=Beenet's Epidse sees i den venstre Vinkel=Som to temmelig store tynde og begge Plader igiennemtrængende Been. Lidet lavere er paa den modsatte Side et stort til begge Ender klyftet og tandet Been, som synes af to at være sammensmeltet. Ved Begyndelsen af Tilgifts=Semmen er paa denne Side et smalt aflangt lidet Been, som ved en slet Sem (harmonia) er foreenet med Jffe=Borte= og Nakke=Beenet, lignende, Størrelsen undtagen, det som af Albino sammesteds er fundet (Albin de Sceletio humano pag. 230.). I den modsatte Tilgifts=Som er allene nogle smaa Been=Plader, som udfylde Ridsen imellem Nakke= og Borte Beenet, hvis bageste Hull det største hjælper at giøre. Niile=saavel som Kron=Semmen ere uden Been; sidste er tandet i Midten, men oven og neden paa begge Sider slet. Skiel=Semmen paa venstre Side er fast allene dannet af to store Semme=Been (Tab.I. Fig. I.) adskilte ved en fra Tindinge=Beenet udløbende Tunge; det bageste er ved Bag-

kanten

imod Sædvane foreenet med Iffe-Beenet ved en virkelig Søm; Grunden er smaa-tallet, sammensøiet med Overkandtten af Vortte-Beenet; Forsiden er fult af det fortyndede og lidet tallede Skjal-Been. Det er nesten to Tommer langt, neden til nesten en Tomme bredt, men oven til noget smallere: det forreste er af samme Længde, med omtrent halve Breede, samlet med 4 eller 5 Been ved flette Samme, foran med Vande-Beenet, neden til med den store Floi-Beens Vinge- og Skjal-Been, som begge bedekkede det oven til, først med et lidet aflangt Samme-Been, og siden bag til med Iffe-Beenet, som det bedækker: disse to Been giere den venstre Skjal-Søm næsten dobbelt, saaledes som den og er fundet af Ruysch paa det anførte Sted. Paa den høire Side findes, lidet foran den bageste og underste Vinkel af Iffe-Beenet, et lidet tyndt trekantet Been; foran i tre Tommers Afstand derfra et aflangt Been, mindre end det paa venstre Side, som samles med Vande-Iffe-Linding- og Floi-Beenet.

Udi Floi-Sommen sees paa høire Side et langt og smalt Been, og paa venstre Side et andet omtrent af samme Skikkelse, med en liden trekantet Been-Plade oven til foreget; begge støde sammen med det store Vinge-Balle- og Vande-Been. Ligeledes i Balle- og Klæve-Beeners Sammenfødning en liden tynd firkanter Been-Plade, som indslutter den hørste Ende af Floi-Beens Klæve-Splitte udi den venstre Die-Hule; udi den høire er en smal firkanter Plade, som allene uden til er synlig; i samme Hule ere nogle smaa Been-Plader imellem den bageste Ende af det Platte-Been og Floi-Beenet. I Linding-Beens Ledes-Hules Sprekke ere nogle smaa Been-Splitter, som udfylde samme paa begge Sider.

No. II. Udi dette Hoved gaaer fra Vinkel-Sommen paa begge Sider Begyndelsen til tvende smaa tandede Lver-Somme, fast som Bruud i Nakke-Beenet, de øverste ved den store, de nederste lidet under den mindre Nakke-Bue, i Nærheden af det bageste Vortte-Hull. I den venstre Green af Vinkel-Sommen findes tvende smalle Somme-Been; det eene, som er forrest, strax over den øverste af oven benævnte Lver-Somme, hvortil eet svarer paa høire Sides; det andet en Tome oven første, uden Mage paa modsatte Side. Vinkel-Sommens Tiløgninger ere og uden Mellem-Been.

264 R. Afhandling om forskjellige Slags Fyldings-Been ic.

Viile-Sommen har ved sin Begyndelse, i Sammenstødningen med Nakle-Beenes Epidse, et aflangt, rundt, stærk-taudet, igiennemtrengende Somme-Been. Den holder op, som sædvanlig, ved Kron-Sommen, hvor der findes en ophøvet Bule paa en Tommes Længde; af hvis Ophøvelse, saa vel som den foran paa nye begyndende Pande-Som, hvilken fortsættes til Næsen, sluttes: at dette Sted tilforn har været et stærk Somme-Been, som med Liden er med Pande- og Iffe-Beenet sammensmeltet.

I Begyndelsen af den høire Skjal-Som, hvor Pande-Flei- og Linding-Beenet sammenstøde med Iffe-Beenet, ere tre større og fire meget smaa Been ved Somme omfattede; paa venstre Side ere paa samme Sted fem Been, hvor af det mindste sidder i Middel-Punkten af de øvrige fire, som ere af forskjellig Størrelse *A*; udi samme Som er et lidet rundt Been en halv Tomme bag disse; paa høire Side et firkantet stump-spidsset Been i Vinkelen, som Skjal-Sommen gier med sit Tillæg, lige over Been-Borten.

Ved Enden af den underste Die-Splitte, i Sammenstødningen af Balle- og Kirve-Beenet, er udi venstre Die-Hule et lidet firkantet stærk-tallet Been, som ubvendig er sammenvøret.

Udi Iver-Sommen bag i Die-Hulen, hvor Pande- og Flei-Beenet sammenstøde, ere tvende meget smaa Been-Plader paa høire Side; paa venstre Side er en meget mærkeligere; som vel i de yngre Aar have været ganske skrækkete, men nu ere sammenvøret med Flei-Beenet over Nerve-Hullet.

I Linding-Beenes Led- og Sprette findes smaa Been-Plader, som udi No. I.

No. III. Paa dette Hoved var udi Vinkel-Sommens høieste Epidse, i Sammenstødningen med begge Iffe-Beene, to temmelig store Somme-Been, hvoraf det venstre var størst og trekantet, det høire aflangt med spidse Ender, begge

begge tandede; en halv Tome derfra var paa venstre Side et aflangt og paa begge Ender stærk-tantet Been; paa den høire var et mindre, af Figur som et bittet S, med faa Tænder: fra begge disse Been indtil Begyndelsen af Die-Sømmene e) ere Been-Tænderne greenede, laubrede, som et flæggrands Arbeide udfaarne, og paa forskjellig Maade sammenstødende. Begyndelsen af dens tilføgede Stykker begynder og med noget lidet greenede Tænder, men de tabe sig omfider, som sædvanlig, i en slet Søm.

En Tomme over Pille-Sømmens Begyndelse taber samme sig paa 2 Tommers Længde imellem begge Iffe-Huller, viiser sig siden igien, og fortsættes til begge disse Beens Sammenstødning med Pande-Beenet i Kron-Sømmen.

Kron-Sømmen begynder med smaa og korte Tænder, som strax blive længere, og efter en Tommes Afstand eller noget meere, frogede, greenede og imellem sig forviklede, som i Winkel-Sømmen; En Tomme eller noget meere over dette Beens Sammenstødning med Floi-Vingen forvandles denne Bygning til en slet Søm paa venstre, og udflettes ganske paa høire Side ved Beenes Sammenvert.

Begge Skæl-Somme med deres Tiløgninger, saavelsom Floi-Sømmen, ere uden Mellemben.

Midt udi den høire Been-Vorte til Spidsen af den forreste Side er en skees, smaa-tandet, gabende Søm; over samme ved Roden af Been-Vorten en mindre; oven over sidste igien en liden Huule, hvilken, saavelsom sidste Søm, ere opfyldte med smaa Been-Chrystaller som Knappenaals Hoveder, der ligne det gryede Kiød, som udvojer af et Saar, der vil læges, eller de smaa Chrystaller som udfylde de forsteenede Muskler, der bringes os fra Island. Udi Ledes-Sprekken ere, som i No. I. og II., smaa Been-Plader.

Over

e) Additamenta futurarum.

Over Næsen, hvor Niile-Sømmen i Ungdommen adskiller begge Pande-Beenene, ere to Rader af smaa Been-Plader, som trappeviis dekke hinanden, begge ere adskildte fra Pande-Beenet ved Siderne, men henge imellem sig tilfammen, hvor de dekke hinanden, meget lignende Klapperne i Moder-Skedens Stykker. Imellem de høire Næse- og Pande-Been findes et langt og smalt Mellem-Been.

I den høire Die-Huule er en liden rund, tynd Been-Plade, som dekker de forreste af Huul-Beenets Huller, stødende sammen med Pande-Laare- og Papir-Beenet.

No. IV. I dette Hoved begynder Winkel-Sømmen med stumpe, korte, og, i Særdeleshed paa venstre Side, breede Tænder; 1 til 2 Tommer derefter begynder Tænderne at blive krogede, krinklede og i et Net-Verk sammenstødende, hvilket vedvarer nesten til Begyndelsen af Tiløgningerne til Skiel-Sømmen; Den er uden Somme-Been, dens tiløgede Stykker, som paa den høire Side mangler, ligeledes.

Skiel-Sømmen har ingen Somme-Been, men under dens Tiløgning paa venstre Side en heel Klynge af disse Been, hvoraf de to, som sidde lige over for Vorte-Koden, ere særskildte, de andre bag disse sammenvornz imellem sig selv og de paagrendsende Been, paa høire Side mangle de.

Niile-Sømmen begynder med et lidet rundt Been; Efter noget meere end en Tommes Fortgang taber den sig, og forvorer paa den Deel, som gaaer imellem Iffe-Hullerne, ladende allene i en Tommes Afstand et ringe Merke efter sig, begynder derpaa igien med store Tænder, hvilke formindskes, og blive omsider meget ubetydelige i den sidste Tomme, eller noget meere, førend den falder i Kron-Sømmen.

Fra Pande-Beenets Sammenstødning med begge Iffe-Beenene er Kron-Sømmen paa begge Sider, i en Afstand omtrent af to Tommer, smaa-tandét; derefter begynde de krinklede, greenede og med hinanden indvævede Tænder,
hvilke

hvilke paa begge, men meest paa høire Side, formeere en Klynge eller Plexus af smaa-kantede, runde, aflange, Nyre-dannede, som smaa Der adskilte Been, som alle ere aakene i den yderste Flade af Pande-Beenet; Et par af disse smaa Plader, noget større end de øvrige, sees paa høire Side, omtrent en Tomme over Floy-Beenets Spidse, af hvilket Sted Lafferne aldeles forsvinde, da Foreeningen skeer ved en flet Søm.

Flei-Sømmen er uden Been, undtagen paa den venstre Side, hvor en tynd ei giennemtrængende trekantet Been-Plade udfylder et lidet Rum imellem Pande-Bakke- og Floy-Beenets Spidse. Inden i høire Die-Huule er i Floy-Sømmen mod den forreste Ende af den nederste Die-Splite to tynde trekantede Been-Plader, som paa den eene Side henge sammen med Nakke-Beenet, og foran samme Splitte udi MONROES inderste Die-Søm to aflange, stærktandede af samme Besskaffenhed. I den venstre Die-Huule er ligeledes oven til i Flei-Sømmen en liden rund, og nedentil ved den inderste Dien-Søm en aflang tynd Been-Plade.

I Tinding-Beenets Ledes-Sprekke findes her, som i de øvrige, smaa Been-Plader.

No. V. Et Hoved af usædvanlig Sterrelse. I høire Winkel-Sømmen, en Tomme omtrent fra Spidsen, ere tre aflange Sømme-Been strax efter hinanden, det øverste med et lidet Beengryn bagtil, de to bageste sammenvorne; Paa den modsatte Side findes to Been af samme Slags; Efter disse Been paa begge Sider følger et greenet Bæv, og ved Enden af samme paa høire Side to smaae aflange Been, med et lidet rundt imellem sig, hvortil ingen svarer paa den modsatte Side; De tilgedede Stykker, hvoraf det venstre, indtil lidet under det bageste Borte-Hul, er udslettet ved Beeneenes Sammenvert, have ingen Mellem-Been.

Piile-Sømmen begyndes og endes smaa-tanget, forvorer imellem Sides-Hullerne, og vedbliver sammengroet imellem de begyndende lange Lænder, som først ere utydelige, men siden meere og meere merkkelige og frafskildte.

No. VI. I et affkaaret Hoved sees paa begge Sider den nederste Ende af Winkel-Sammen, bestaaende af det greenede og krusede Netværk, imellem hvis Lænder ere adskillige smaa sammenklyngede Been, af forskjellig Form og Skikkelse, meget tykkere end de Bartholiniske ellers pleje at være, siden de dybt giennemtrænge Mellem=Soeret; Trende merkkelige Worms Been slutte denne Sem, og fleere synes at have været udi den paastødende Tiløgning af Skial-Sammen, som ere forvorne.

Udi den høire Die-Huule er et rundt Been i Sammenstødningen af Papir-Beenet med Pande- og Laare-Beenet.

To flatte Somme, som ei ere sædvanlige, begynde i Bunden af Die-Hullet udi Enden af Die-Guuren (fissura infraorbitalis), gaae over Die-Kanten, og endes uden til i det store skeeve Hull (foramen infraorbitale), paa begge Sider.

Udi Glas=Skorpen af Pande- og Flei-Beenet sees adskillige runde, af-lange og trekantede Been-Plader, adskildte, som smaa Per, fra den øvrige Plade.

No. VII. Et heelt Hoved til Alders.

Winkel-Sammen oventil ophævet, nedentil flad, og overalt sammen-voren, men viiste Tegn til at den havde været indvævet og forviklet.

Påse-Sammen uden til meere end $\frac{1}{3}$ Deel forvoren, den følgende $\frac{1}{3}$ Deel ogsaa forvoren, men Lænderne viise sig, den sidste $\frac{1}{3}$ Part havde Sammen meere tydelig, og nest ved Iffert begge Been endnu adskildte; Deane Som var greenet og lang-tandet heel igiennem med adskillige Been-Klynger, som vare smaa og tynde, af forskjellig Skikkelse, forestillende Chinesiske Charakterer imellem de greenede Lænder.

Kron-Sammen for største Deelen forvoren, med Merker af Been-Plexus i Midten allene.

Skjal-Sommen uden Mellem-Been; Dens Tilgifter med mange smaa greenede Tænder over Been-Borten.

Et lidet Been paa høire Side i Tvær-Sommen imellem den yderste Dis-bue og øverste Bakke-Green.

Legn til Piile-Sommens Tænder over Nasen.

No. VIII. Piile-Sommen var næsten sammenvoren paa det sædvanlige Sted imellem Hullerne, i øvrigt enkelt og kort-tandet.

Kron-Sommen var i Begyndelsen kort-tandet; i Enderne sammenvoren; og i Midten nesten forvoren med de sædvanlige Plexus officulorum.

Begge Winkel-Sommens nederste Deele vare med greenede Tænder uden stor Forvikling, paa høire Side nær ved ganske at sammenvore.

Af Skjal-Sommen havde den høire to smaa runde Been-Plader ved Foreningen imellem Pande-Iffe-Flei- og Linding-Beenet; den venstre to store i eet sammensmeltede ungesfer paa samme Sted.

No. IX. Den øverste Kalot; bestaaende af Pande- og begge Iffe-Beenene, viiser Piile-Sommen neden til med korte Tænder imellem-Piile-Hullerne i en buget Linie uden Sammenvert; Udi Foreningen med Kron-Sommen saaes et Stykke firkantet Somme-Been, med lange Tænder paa de to Sider, paa de andre nesten sammenvoren.

Kron-Sommen nesten fra Begyndelsen af med greenede Tænder til Engge-Muskulens Cirkel, hvor den blev efterhaanden mere og mere flæt.

No. X. En afflaaren Kalot, hvorpaa sees:

Piile-Sommen sammenvoren paa sit sædvanlige Sted; midt i Sommen og mod Forenden nogle smaa Somme-Been i den yderste Løse af det Slags, som findes i Been-Rhyngerne.

Kron: Sommen først kort-tandet, derpaa med lange Tænder og greenet, siden af smaa Been sammenklynget, og her smukkere udgravet, end jeg har seet paa noget Been, hvorfor det er og udvalgt i Tab. II. Fig. 1., for at viise de Bartholiniske Forviklinger.

Seet. XVIII.

Udi Sammenstødningen af begge Iffe-Beenene og Pande-Beenet er hos spæde Børn det fra Arilds Tid under Navn af Fontanellet bekendte beensfrie Sted, som har faaet Navn af den forreste, efterat et andet bag til udi Mødets af begge Iffe-Beenene med Nakke-Beenet er blevet bemærket; Til begge disse, hvis Dannelse og Streckning viise Fødsels-Lægerne til rette, har Casserius lagt den tredie, som findes imellem det bageste og nederste Hjørne af Iffe-Beenene og de paastødende Linding- og Nakke-Been; hvilket endnu med en fjerde kan foreges, som indsluttes imellem Pande-Fløj- Linding-Beenet og den forreste og underste Vinkel af Iffe-Beenet, der vel er den mindste, men dog betydelig nok for at tillegges de øvrige.

Seet. XIX.

Saa eenige som alle Anatomister ere udi at regne Pande-Buulerne iblant Pande-Beenets Forhøininger, saa ueens ere de, naar de skulle bestemme deres Tal; Nogle tælle to, andre tre, og andre igien fire; Disse sidste synes mig at komme Sandheden nærmest, da sædvanligst findes Spor til to Par; hvoraf det underste er lige over Begyndelsen af Vindbrynene, udmærkende Pande-Pytterne (sinus frontales), de savnes i den spæde Barndom, og undertiden, skiondt sielven, hos voksne, og findes i saa Fald ikkun et Par Pande-Buuler; De løbe undertiden saaledes sammen imellem sig, at de ved intet Merke i Midten kunne adskilles, som er saa lidet usædvanligt, at de derover af de berømteste Skribenter ere tagne for een allene, hvorved Buulernes Tal ere bleve tre; De høves alt meere og meere med Alderen, og ere ikke fuldkomne, førend Been-Borten er forbie; De to øverste derimod ere heiere oppe og meere ud ad mod Lindingerne, findes meest fuldkommen i den spæde Ungdom, forvovende meere og meere med

Uderen; De afgive de første Begyndelser til Been-Verten, fra hvilken alle Beentrevlerne straalviis udgaae til de to Beens Omkreds, hvoraf Panden udi Ungdommen bestaaer. Foruden disse findes paa Hovedets krumhøvede Overflaede tvende andre Buler af samme Oprindelse og Besskaffenhed; een paa Nakke-Beenet, hvilken forvandles siden til sammes Bagknub, hvorfra Beenkiernen først har udbredt sig, og to paa Iffe-Beenene lidet under deres mellemste Deel; hvilke viise sig lige saa tydelig som Pande-Buulerne, og ere saavel Evinger af deres Straale-Punkter, som hine af deres: Da de sidste og udelukkes af Forhøiningernes Tal, endskjønt de ere hos stad-pandede mindre merkkelige, saa burde Iffebulerne ikke heller været forbigaaet, endskjønt de i nogle Hoveder mindre fremstaae end udi andre; Det er og ikke at tvivle paa, at jo Anatomisterne skulle have regnet fem Buuler paa Hoved-Skaalen isteden for to, dersom de havde henseet til deres fellede Oprindelse, da alle de overseete saavel som de anførte bringe os deres Beens første Besskaffenhed og de Steder i Erindring, hvorfra Beens-Verten først er begyndt.

Sect. XX.

Til det, der om Bryne-Hullernes (Foramina superciliaria) forskjellige Besskaffenhed af adskillige Skribenter er anmerket, kan tillægges: At paa det Sted, hvor de underbrøde Die-Buen, findes som oftest et ikke ubetydeligt Hull, som igiennemborer Bunden af det store Hull, og synes at indføre Blodkar udi Pytterne eller Mellem-Foeret; jeg har seet, naar de fattedes, i Nærheden et eller andet Hull, som har erstattet deres Mangel; men jeg har og savnet dem uden nogen saadan Erstatning, i saa Fald har formodentlig smaa Blodkar fra det inderste af Næsen eller maaffee og fra den stærke Hjerne-Huud gaaet i deres Sted.

Sect. XXI.

Det Sted, hvor den forhen benevnte Beenkierne eller Straale-Punkt, af Skribenterne kaldet den udvendige Nakke-Knub, udgaaer, agtes for at være Middel-Punktet af Nakke-Beenets Bagdeel, hvorfra opstiger lodret en ophævet

vet Linie til det store Marve-Hull, som kaldes den udvendige Nakke-Kam, Kød-Muusenes bestandige Virkning meenes at have formeret og udpresset denne faavel som Knubben. Paa Beenets indvendige Side sees et nesten ret-vinklet Kors med en forheiet Knub, hvor Linierne overstiere hinanden: Winslow, Petit eller Palfin, Walther og andre nyere lære; at denne Knub svarer til den udvendige, saaledes at den er samme lige modsat, og at Beenet derfor paa dette Sted er af en umaadelig Tykkelse, hvoraf hos Palfin findes udtaget den Slutning, at Been-Boreren, saavel for denne Aarsag, som fordi Lang-Dammen deeles paa samme Sted i begge Side-Dammene, ikke bør anlægges; Slutningen er rigtig; endskjont ingen af Sertingerne stedse holder Prøve: Den inderste Knub er undertiden een halv Tomme og meere oven, undertiden igien ligesaa meget neden for den yderste; Jeg eier et Been, hvorpaa den udvendige Knub er paa høire og den indvendige paa venstre Side i en Tommes Afstand med en mindre Forhøining udi Beenets Middellinie; hvoraf sees: at Knubberne hverken stedse ere hinanden modsatte, ei heller den udvendige altid i Midten af Bagdeelen; ja efter mine Bemærkninger slaaer det eene saavelsom det andet nesten ligesaa ofte feil, som det indtreffer.

Sect. XXII.

Hr. Albin har i sin Bog de Sceletis (Side 139.) beskrevet Tinding-Beenets Bue, som udgaaende fra den sfiallede Part (parte squamosa) af Tinding-Beenet med to Knøder, den forreste, som den første, er Led-Knubben for det underste Kivæ-Been, den bageste kommer langt borte oven over det udvendige Dre-Hull, hvilken har igien tvende Degyndelser eller Udspring: den eene, af Albin bemærket, er den længste, som og kan spores nesten til den sfiallede Deels Kant, som støder paa Iffe-Beenet; den anden, af mig tilføiet, er den korteste, men ikkemindre merkelig og bestandig, en skarp fremstaaende Knub, som bagtil indgrændser Led-Hulsen, den er meget kortere end den forreste Led-Knub, som den staaer lige over for, stødende paa den krumme Been-Plade, som fortil indslutter det udvendige Dre-Hull. Udi Vinkelen, som den forreste Side af Knøden af Been-Borten (processus mastoideus) gjør med den lange Green af Tinding-Buens bageste Knøde sees en meere eller mindre fremstaaende

ogielden aldeles uden Spor manglende Skarp Kant, som indslutter den øverste og bageste Deel af det udvendige Dre-Hull; Den frembringer en Huhlhed, hvori, saavelsom i Nærheden deromkring, mange smaa Huller findes.

Sect. XXIII.

Den underste og længst bekiendte Deel af Gane-Beenet beskrives af alle Skribentere som firkantet; Dit og maaskee tiest findes samme afgang firkantet, men bestandig er ikke denne Skikkelse: Iblant syv Hoveder, som jeg har for mig er eet, hvor den forreste Rand er ganske rund, og tre, hvor begge de inderste og forreste Hjørner udløbe længere frem ad, udfyldende et halvmaaned Indsnit udi den bageste Rand af Klæve-Beenets Gane-Vost; Paa andre Hoveder har jeg seet dette at skee paa den eene men ikke paa den anden Side; Denne Stræknings Størrelse i Ganen er og forskjellig: undertiden udfylde Gane-Beenene saa stor en Deel bag til, at de udgjør nesten en lige-sidet Firkant; andre Tider er deres Strækning fast allene linieagtig, ikke en tredie Deel saa stor, som udfylder en meget liden Deel paa tre eller fire Liniers Længde af Gane-Vostet; meget ofte er det paa den eene Side kiendelig bredere end det modsatte. Begge sammenstøde, nu i en kortere, nu i en længere Spids, bag til. Ved det store Gane-Hull, hvor denne Deel henger sammen med Floi-Kiilen, nedstiger tit og ofte fast lod-ret en større eller mindre Deel af en Skarp-kantet Bue, som i sin største Fuldkommenhed strækker sig nesten til Bag-Spiden, hvor begge Plader sammenstøde. Disse Beens Mellem-Som findes ofte ganske sammenvoxet, naar den øvrige Gane-Som er tydelig, og allene een Gang har jeg seet den aaben, da den forreste var tilgroet.

Table I. Figur I.

- A. Bakke-Beenet.
- B. Pande-Beenet.
- C. Floi-Beenets store Vinge.
- D. Linding-Beenet.
- E. Iffe-Beenet.
- F. Et stort Somme-Been.
- G. Et noget mindre for til.
- H. Et lidet imellem sidste Pande og Iffe-Beenet.

Figur 2.

- A. Vande-Beenet.
- B. B. Iffe-Beenene.
- C. Piile-Sommen.
- D. Øverste Deel af Kron-Sommen tandet.
- E. Mellemske Deel af samme Som med de Bartholiniske Been-Forbiklinger.
- F. Enderne af Kron-Sommen flette og uden Tander.

Table II. Figur 1.

Den øverste Deel af et Hoved paa høire Side.

- A. Bakke-Beenet.
- B. Vande-Beenet.
- C. Floi-Beenets store Vinge.
- D. Linding-Beenet.
- E. Iffe-Beenet.
- F. En Samling af Somme-Been, hvoraf 3 store, 4 smaa.
- G. Et firkantet Somme-Been i Vinkelen imellem den skjælede og vortede Deel af Linding-Beenet.

Figur 2.

- A. B. C. D. E. som i forrige Figur.
- F. En Samling af 5 Somme-Been.
- G. Det Somme-Been i Skjal-Sommen.

